

Педагогічні погляди Григорія Сковороди та актуальні питання сучасної освіти

Беркита Юлія

студентка групи ПА-22 факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – викладач кафедри української мови та методики її навчання Вітяк Юрій.

ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ОПТИЦІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сьогодні система освіти розвивається в умовах воєнного стану, себто таких, що несприятливі для оптимізації процесів, а це актуалізує проблему переосмислення педагогічної спадщини відомих особистостей минулого.

Сучасну освіту можемо окреслити як систему наукових і культурних цінностей, які людина опановує упродовж життя [5], а також — як процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної діяльності, морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості [4, с. 614]. Необхідно зазначити, що першочергово ці погляди відображаються у діяльності відомих просвітників минулого, зокрема Г. Сковороди, В. Сухомлинського.

Григорій Сковорода розглядав освіту як один із головних засобів реалізації свого суспільного ідеалу та виховання всього народу [6, с. 165].

Аналіз літератури [2; 3; 6; 7] дозволяє стверджувати, що педагогічні концепції мислителя пройняті західноєвропейськими ідеями гуманізму, реформації раннього Просвітництва. Спадщину мандрівного філософа в різний час та в багатьох аспектах досліджували Г. Гребінка, Н. Дічек, Н. Калініченко, Т. Кочубей, П. Куліш, І. Франко, П. Тичина та ін.

Діяльність Григорія Сковороди — видатного філософа, педагога, поета та просвітителя-гуманіста — припадає на період занепаду школи в Україні. Проте його творчість була тим джерелом, що живило українську викладацьку думку не одне століття.

У педагогічних поглядах педагога віддзеркалюються такі напрями педагогіки: *гуманізм, народність, природовідповідність, висока моральність, патріотизм* [7, с. 14].

Зміст принципу гуманізму в педагогічній діяльності у цьому разі розкривається завдяки розумінню вчителем переживань та прагнень дитини, віри в особистісне начало та в силу виховання. Учні у школі не лише повинні навчатися, а й осмислювати мету власного життя, вчитися застосовувати свої знання на практиці.

Цікавим фактом у діяльності Григорія Сковороди є те, що вже у XVIII столітті в мислителя була своя власна 12-ти ступенева система оцінювання. На думку педагога, джерелом усіх знань є досвід, практика та життя. Важливого значення він надавав принципу свідомого засвоєння знань. Учень, за словами Г. Сковороди, повинен здобувати знання не лише з книжок і пояснень вчителя, а за допомогою довілля, спілкування з природою, практичної роботи.

Чільне місце мислитель відводить подиву. Педагог вважав його супутником учня в навчанні. Слід зазначити, що цілісна особистість формуватиметься лише за умови чіткої емоційної підтримки учнів. Окреслений аспект є важливим чинником особистісно-орієнтованого навчання.

Принцип народності має важливе значення у вихованні покоління, що підрастає, в основі якого — мудрість наших пращурів, традиції педагогіки народного календаря, національна самобутність українців, навчання рідною мовою.

Григорій Сковорода відстоює принципи систематичності, доступності, послідовності у навчанні. Також педагог підтримував ідею природовідповідності. На думку просвітителя, виховання іде від природи, вона

є «всерідна, справжня і єдина навчителька» [2, с. 314]. Підкріплення цієї концепції спостерігаємо і в таких висловлюваннях: «хто захоче чогось навчитися, повинен для того зродитися» [2, с. 315].

Учитель для дитини має бути товаришем, наставником, другом. Актуальними у діяльності педагога є питання індивідуальної роботи з учнями; листування як метод навчання; використання методу вправ; роботи з підручником; просвітницькі уроки з відомими людьми тощо.

Педагог не оминув увагою і принцип доступності у навчанні. За його словами, учні повинні розуміти матеріал, самостійно його продумувати і закріплювати.

Григорій Сковорода бездоганно володів методом ведення розповідей, бесід, дискусій. Вчителям радив використовувати у своїй діяльності поради, приклади, роз'яснення, вчити учнів критично аналізувати свої вчинки. Адже це запорука успішного виховання дітей.

Не менш вагомим аспектом, на думку просвітителя, є робота з книгою, зокрема вміння дітей аналізувати прочитане. Мусимо зауважити, що Г. Сковорода закликав оберегати дітей від так званого «небезпечного читива».

На переконання педагога, людина найкраще може самореалізуватися та морально самовдосконалитися саме через працю. На додачу — дитину треба вчити того, до чого в неї є природний нахил.

Аналізуючи діяльність Григорія Сковороди, варто зазначити, що на високий щабель педагог поставив роль батьківського виховання, тобто педагогіку співробітництва. Вчений зазначив: «...якщо молода людина наділена схильністю до хліборобської праці, то не слід намагатися зробити з неї вчителя або священника» [7, с. 5].

Вчений відстоював ідею наочності в навчанні, приділяв особливу увагу методу спостереження за явищами та предметами.

Таким чином, педагогічні ідеї Григорія Сковороди знаходять своє відображення у контексті Нової української школи. Слід зазначити, що педагог

вперше в історії української педагогічної думки висунув ідею природовідповідності. У своїй діяльності прагнув до формування мислячої, освіченої людини, яка б жила на благо народу. Григорій Сковорода першим у вітчизняній педагогіці поставив у центр почуття дитини, її стосунки з довкіллям.

Список використаної літератури

1. Артемова Л. Історія педагогіки. / Л.В.Артемова. – К., 2006.
2. Сковорода Г. Твори : У 2 т. / Григорій Сковорода. – К. : ТОВ «Видавництво «Обереги», 2005. – 2-е вид., виправ. (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т.5). – Парал. тит. арк. англ. Т.1 / передм. О. Мишанича. – 528 с.
3. Сковорода Г. Твори: У 2 т. / Г. Сковорода. – К.: ТОВ «В-во «Обереги», 2005. – 2-у вид., виправ. – Т. 2. – 479 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – с. 614.
5. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [mon.gov.ua / Новини%202016/12/05/konczercziya.pdf](http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczercziya.pdf) (дата звернення: 17.03.2023).
6. Мельникова О. Г. Сковорода і В. Каразін: два погляди на проблему освіти // Ольга Мельникова. – Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. – Вип. 2(41). – С. 165 – 167.
7. Рудь О. М. Погляди Григорія Сковороди на формування педагогічної майстерності вчителя / Рудь О.М. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць, № (1)55 / Заг. редакція – проф. Матвієнко О. В., укладач – канд. пед. наук, доц. Кудіна В. В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – 140 с. – С. 3–6.
8. Педагогічні погляди Григорія Сковороди крізь призму Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vseosvita.ua>

/ library / pedagogicni – pogiadı – grigoria – skovorodi – 93122.html (дата звернення: 19.03.2023).

Лампіка Юлія

студентка факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Подановська Галина

Г. СКОВОРОДА ЯК ПРЕДСТАВНИК ЯК ПРЕДСТАВНИК ФІЛОСОФСЬКОГО РУХУ ОСВІТИ ТА ПРОСВІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

Григорій Сковорода – мандрівний філософ, поет, педагог, який зробив значний внесок у розвиток східнослов'янської культури. Здобув славу першого самобутнього філософа. Григорій Сковорода вважається завершителем доби козацького бароко та родоначальником релігійної філософії. Твори Григорія Сковороди вплинули на ряд мислителів.

З ім'ям Григорія Сковороди пов'язують зародження вітчизняної філософії, яка виходить за межі західноєвропейської раціоналістичної традиції. Мислитель своїм безроздільним служінням істині, практикував філософію серця. Сучасники порівнювали його з Сократом, який так само не поділяв життя і філософствування. І як із Сократа почалася власне філософська рефлексія в античній культурі, так з Григорія Сковороди почалося філософствування у власному розумінні.

Н. Солонська, зазначає: «Все життя Сковороди є величезним та глибоко цікавим метафізичним експериментом» [3, с. 22]. Сучасний дослідник історії вітчизняної філософії В. Мельник стверджує, що: «Сковорода жив, як вчив, та вчив, як жив» [1, с. 56].

Отож, життя та діяльність філософа, самобутнього просвітителя, гуманіста, педагога, поета Григорія Сковороди – це життя патріота, вірного